

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
Student Support System for Reduction of Student's Aggressive Behaviors
in Educational Institutions under the Office of Primary Education Area

เปมิกา สุขสำราญ

Pemiga Suksamran

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: Ploy_Pemiga2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เพื่อการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายด้วยกันทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาควรทำระเบียบสะสมผลงานนักเรียน และทักษะความสามารถของนักเรียนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากในเวลาเรียน ทำแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบประเมินคุณธรรมและจริยธรรม ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดกิจกรรมชุมชนปลอดภัยทางไกลยาเสพติด ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้น ทั้งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูผู้สอน การให้คำปรึกษาปัญหาพฤติกรรม ใช้วิธีการปรับพฤติกรรมโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม การวางแผนปรับพฤติกรรมโดยใช้หลักการเสริมแรง และการลงโทษอย่างเหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อให้พฤติกรรมพึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง การให้เทคนิคการปรับพฤติกรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหโดยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การลดพฤติกรรม, ความก้าวร้าว

Abstract

Implementing a student support system to reduce student aggression requires the participation of many parties including school administrators, class teachers, parents, guardians, and other relevant external agencies. There are 5 steps: Step 1, getting to know each student individually. The advisor should have a record of student work collection and abilities skills of students and other. They made the student behavior assessment the SQD from, EQ from, MQ from. Step 2 Screening students. It's considered information about the student for grouping students into 2 groups: normal group, risk/problematic group. Step 3: Encouraging and developing students were homeroom, classroom meeting, home visit activities for students, safe community activities away from drugs. Step 4: Preventing and helping students were to provide initial counseling to parents, guardians and teachers. Behavioral problem counseling, use behavior modification methods by making concrete behavioral changes. Behavior modification planning using reinforcement principles and appropriate penalties for each individual to increase desirable behavior and decreased undesirable behavior. Providing techniques for student behavior modification. Organizing activities to prevent and help students solve problems. Step 5 Referrals to students. It's a process of sending students who need help and the counselor has solved the problem in different ways, but the behavior of the students did not improve. Therefore, it must be referred to specialists in the field further.

Keywords: Student Support System, Behavior Reduction, Aggressive

บทนำ

พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติโดยมุ่งทำลายตนเอง และผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดหรือทรัพย์สินเสียหายอาจเป็นการกระทำที่กระทำทางร่างกายและทางวาจาโดยทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางกาย และจิตใจเป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อกับผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำให้ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความก้าวร้าวอาจแสดงได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมเพื่อระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจ โดยมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ซึ่งพฤติกรรมความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมก่อให้เกิดผลเสียหายทั้งต่อผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) โดยเฉพาะพฤติกรรมความรุนแรงของเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคุณภาพชีวิตของเด็ก ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความก้าวร้าวให้ลดน้อยลง ในการแก้ไขปัญหาความก้าวร้าวนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากพ่อ แม่ ครู และพระสงฆ์ในการ

ช่วยให้เด็กสามารถลดพฤติกรรมความก้าวร้าวซึ่งพ่อแม่จะต้องอบรม สั่งสอน ใช้การออกคำสั่งที่เอาจริง แต่ไม่ใช้อารมณ์โกรธ ให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ซึ่งเป็นสิ่งดี ๆ ที่เราจะให้กับเด็ก การควบคุมต้องไม่เข้มงวดเกินไป และไม่ยอมตามใจเด็กมากเกินไป บางครั้งการควบคุมเด็กขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และอารมณ์ของพ่อแม่ด้วย พ่อแม่บางคนอาจควบคุมลูกไม่เป็น รู้สึกสงสารลูกไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การที่เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความอบอุ่น ไปพร้อมกับการควบคุมกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยที่เหมาะสม ผูกให้ช่วยเหลือตนเองได้ตามพัฒนาการที่ควรจะเป็น จะทำให้เด็กมีการควบคุมอารมณ์ตนเองที่ดี รู้จักกฎเกณฑ์ปรับตัวให้เข้ากับสังคมและผู้อื่นได้ง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าคิดกล้าแสดงออก เมื่อโตขึ้นก็สามารถร่วมงาน ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี มีเป้าหมายในชีวิตและพยายามไปถึงจุดหมาย ไม่ย่อท้อ รู้จักสร้างกำลังใจให้ตนเอง ซึ่งเป็นความปรารถนาของพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กทุกคน หมั่นพาดูบุตรหลานเข้าวัดทำบุญ ฟังเทศน์ ฟังธรรมเพื่อให้เด็กมีอารมณ์ที่สงบ ครูผู้สอนควรกำหนดกติกาให้ชัดเจนเอาจริงกับกฎเกณฑ์ เปิดโอกาสให้พูดพดพด แต่อย่าให้เป็นการแก้ตัวเกินไป ตัดสินด้วยความสงบ ตามข้อตกลงของการจัดการเมื่อมีการละเมิดกัน ใช้การลงโทษที่ไม่ก้าวร้าวรุนแรง ชวนคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ เช่น เวลาเพื่อนล้อเลียน จะมีทางออกอื่น ๆ ใช้อย่างไรอีก เช่น ฟ้องครู บอกเพื่อนตรง ๆ ให้เพื่อนช่วย ไม่สนใจ เปลี่ยนความคิดใหม่ เพื่อนล้อเท่ากับเพื่อนสนใจอยากเล่นด้วย ล้อกลับ ชวนเพื่อนเล่นอย่างอื่น ทำให้เพื่อนรักเสียเลย ชูกลับ หากิจกรรมเบนความสนใจ ใช้กิจกรรมที่ระบายความโกรธ ความก้าวร้าว เช่น เตะฟุตบอล ชกกระสอบทราย เครื่องปั้นดินเผา แกะสลัก เป็นต้น แต่กิจกรรมนั้นต้องมีกติกาควบคุม ให้ทำงานที่เป็นประโยชน์ให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน และครู (พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553)

การแสดงออกพฤติกรรมความก้าวร้าวจะมีการแสดงออกมากขึ้นเป็นลำดับขึ้นตามแรงกระตุ้นที่ได้รับโดยเริ่มตั้งแต่พฤติกรรมความก้าวร้าวเริ่มแรก (Incipient/Proactive Aggression) เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะเริ่มเกิดพฤติกรรม อาจเป็นช่วงแรกที่พบเห็นเด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวลักษณะของพฤติกรรมอาจไม่รุนแรงมากนัก พฤติกรรมก้าวร้าวเรื้อรัง (Chronic Aggression) เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน มีการแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง อาจเพิ่มความรุนแรงของพฤติกรรมมากขึ้นขั้นประเมินพลังกำลัง (Assessment of Power) ขั้นนี้จะตามติดขั้นที่ 2 อย่างรวดเร็ว คือ บุคคลจะประเมินพลังอำนาจทั้งของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นถ้าเขาไม่ประเมินว่าตนเองมีอำนาจควบคุมเพียงพอ หรือถ้าเห็นว่า การคุกคามนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญบุคคลก็อาจวางเฉย แต่ถ้าประเมินแล้วตัดสินใจว่าตนเองไม่มีอำนาจควบคุมการคุกคามนั้นได้ บุคคลจะมีความโกรธขึ้น และหาวิธีการป้องกันตนเองซึ่งนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือ ขั้นแสดงความโกรธ (Anger Stage) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้วอาจแสดงออกด้วยความก้าวร้าว โดยถ้าหากว่าบุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูด เพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ปล่อยให้ระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความไม่ยุติธรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ตั้งเครียดนั้น ถ้าความรู้สึกโกรธกลายเป็นสิ่งคุกคามบุคคลนั้นอย่างรุนแรง หรือถ้าบุคคลนั้นรับรู้ว่าการแสดงความโกรธออกไปทำให้เกิดอันตรายกับตนเองอย่างมากแล้วเขาก็จะหันเหความโกรธเข้าสู่ตนเองโดยอาจเก็บความรู้สึกและพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกแต่ก็จะระเบิดออกมาอย่างก้าวร้าวในที่สุด (สนัญญา วีระอนิษฐ์, 2555)

ตามที่พีร วงศ์อุปราชา (2555) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมนำมาซึ่งความเดือดร้อน วุ่นวาย ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ถ้าพฤติกรรมก้าวร้าวนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนก็จะเป็นการรบกวนการเรียนการสอน ในห้องเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้การดำเนินการสอนของครูเป็นไปได้โดยไม่ราบรื่น เพราะผู้ที่แสดงความก้าวร้าว มักจะให้ความสนใจน้อยมากหรือไม่ให้ความสนใจเลยต่อความรู้สึกและสิทธิของบุคคลที่เป็นเป้าหมายของความก้าวร้าว เด็กก้าวร้าวจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนด้วยการก่อเรื่องต่าง ๆ ตามความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ชอบหาเรื่องทะเลาะวิวาท มีเรื่องขัดแย้งกับเพื่อน รังแกเพื่อน ชอบการทุบตี เตะต้อย ทำร้าย ทำลายสิ่งของทั้งของตัวเอง และส่วนรวมพูดจาไม่สุภาพ ไม่เกรงกลัวผู้ใหญ่ อวดดี ไม่เชื่อฟัง นิสัยหยาบคาย ขณะเรียนหนังสือชอบก่อวุ่นในชั้นเรียน ปัญหาพฤติกรรมจะเป็นปัญหาความก้าวร้าว และในเด็กที่ก้าวร้าวก็มักมีปัญหาอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาการคบเพื่อน ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคุณภาพชีวิตของเด็ก ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความก้าวร้าวให้ลดน้อยลง ซึ่งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานตาม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาตลอดกระบวนการ โดยมีการ ประสานงานหรือรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้ปกครอง เป็นระบบที่นำมาใช้ในการให้ ความช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งพฤติกรรมความก้าวร้าวสำหรับนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไข ปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จึงเป็นภาระงาน ที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของ สังคม ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ในปัจจุบันยังไม่มีกิจกรรม เทคนิคหรือวิธีการที่สามารถลดพฤติกรรมความก้าวร้าวในโรงเรียนที่เป็น รูปธรรมชัดเจน มักจะมีการแก้ไขพฤติกรรมความก้าวร้าวที่ปลายเหตุ ขาดแบบแผนและการปลูกฝังในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เด็กซึ่งลดค่อย ๆ ลดพฤติกรรมความก้าวร้าวลง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้การ ดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ครูผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์นักเรียน เป็นรายบุคคลเพื่อให้เข้าใจ จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพให้สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างชัดเจนเพื่อให้ผลของการปฏิบัตินั้นส่งผลถึงการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของเด็กได้ทั้งในโรงเรียนและ นอกโรงเรียน ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งพ่อ แม่ ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดผลดี กับเด็กมากที่สุด

1. พฤติกรรมความก้าวร้าว

รังสรรค์ โฉมยา (2551) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียกร้อง สิทธิแห่งตน โดยไม่สนใจว่าจะไปก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งการแสดงออกจะมีลักษณะของการข่มขู่

ปีบบังคับ เรียกร้องหรือลักษณะของการแสดงออกที่รุนแรงลักษณะของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกจะมีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการพูดจาข่มขู่ กรรโชก ตูถูกเหยียดหยาม ส่งเสียงดัง สบถ พูดคำหยาบ ชกต่อย ขว้างปาข้าวของ ใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณเพื่อให้ชีวิตของตนอยู่รอด โดยมีรูปแบบการปลดปล่อยทางอารมณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่ง (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ก้าวร้าวทางตรง (Direct Aggression) เป็นการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อบุคคลหรือสิ่งที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความคับข้องใจโดยตรง เช่น ตบตี ชกต่อย ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น 2) ก้าวร้าวทางอ้อม (Displaced Aggression) เป็นการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อบุคคลหรือสิ่งที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความคับข้องใจในทางอ้อม เนื่องจากไม่สามารถแสดงโดยตรงได้ เช่น ถูกพ่อตี ดุด่า พอหลับหลังพ่อก็ไปเตะหมา ทำลายข้าวของ เป็นต้น (ธัญญา ธีระกนิษฐ์, 2555) แบ่งระดับความก้าวร้าวพื้นฐานเป็น 2 ชนิด คือ 1) การตั้งใจทำร้าย (Hostile Aggression) เป้าหมายแรกของพฤติกรรมลักษณะนี้ คือ ต้องการให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บ ตั้งใจทำให้ผู้อื่นตกเป็นเหยื่อ มีความเจ็บปวดทรมาน ส่วนหนึ่งของความก้าวร้าวระดับนี้ คือ ความโกรธ 2) ความก้าวร้าวนี้เกิดจากแรงเสริม (Instrumental Aggression) เป้าหมายแรกของพฤติกรรมลักษณะนี้ คือ ความหวังในรางวัลหรือชัยชนะ จำเป็นต้องทำให้ผู้อื่นได้รับโดยที่ไม่มีพื้นฐานบนความโกรธเคือง (หัสติน แก้ววิชิต, 2559) แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความก้าวร้าวทางกาย เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกโดยการใช้อวัยวะทางกายเพื่อทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด 2) ความก้าวร้าวทางวาจา เป็นการตอบสนองต่อ สิ่งที่มากระตุ้น โดยใช้ถ้อยคำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดด้วยวาจา เช่น คำพูดดูหมิ่น ถากถาง หยาบคาย เป็นต้น (Buss, A.H., 1961) แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกโดยการใช้อวัยวะทางกาย เช่น แขน ขา ฟัน หรือใช้อวัยวะทางกายร่วมกับอาวุธ เช่น มีด ปืน เพื่อทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด 2) ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นการตอบสนองต่อ สิ่งที่มากระตุ้น โดยใช้ถ้อยคำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

ดังนั้น พฤติกรรมความก้าวร้าว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การตั้งใจทำร้ายเป็นความก้าวร้าวทางตรง/เกิดจากความโกรธทั้งทางกาย และทางวาจา 2) ความก้าวร้าวนี้เกิดจากแรงเสริมเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่เป้าหมายหรือความก้าวร้าวทางอ้อมทั้งทางกาย และทางวาจา ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนไม่ได้จำกัดเพียงแค่พฤติกรรมภายนอกชนิดที่แสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบ หากแต่ยังรวมถึงพฤติกรรมภายในที่เป็นความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมภายนอกซึ่งมีขั้นตอนการแสดงออกพฤติกรรมความก้าวร้าว ดังนี้

ธัญญา ธีระกนิษฐ์ (2555) ได้เสนอ ขั้นตอนการแสดงความก้าวร้าวของบุคคล คือ ขั้นตอนคุกคาม (Treat Stage) เป็นขั้นตอนเริ่มต้น คือ บุคคลรู้สึกที่ตนเองถูกข่มขู่คุกคามทางด้านร่างกายและจิตใจจากภายนอก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือสิ่งของก็ได้ ทำให้เขาไม่สามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการ ก็จะนำไปสู่ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินอันตราย (Assessment of Danger) ขั้นนี้บุคคลจะประเมินอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองอย่างทันทีทันใด ขั้นประเมินพลังกำลัง (Assessment of Power) ขั้นนี้จะตามติดขั้นที่ 2 อย่างรวดเร็ว คือ บุคคลจะประเมินพลังอำนาจทั้งของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นถ้าเขาไม่ประเมินว่าตนเองมีอำนาจ

ควบคุมเพียงพอ หรือถ้าเห็นว่าการคุกคามนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญบุคคลก็อาจวางเฉย แต่ถ้าประหม่นแล้ว ตัดสินใจว่าตนเองไม่มีอำนาจควบคุมการคุกคามนั้นได้ บุคคลจะมีความโกรธขึ้น และหาวิธีการป้องกันตนเอง ซึ่งนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือ ขั้นแสดงความโกรธ (Anger Stage) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้วอาจแสดงออกด้วยความก้าวร้าว โดยถ้าหากว่าบุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูด เพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ปล่อยให้ระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความไม่ยุติธรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ตั้งเครียดนั้น ถ้าความรู้สึกโกรธกลายเป็นสิ่งคุกคามบุคคลนั้นอย่างรุนแรง หรือถ้าบุคคลนั้นรับรู้ว่าการแสดงความโกรธออกไปทำให้เกิดอันตรายกับตนเองอย่างมากแล้วเขาก็จะหันเหความโกรธเข้าสู่ตนเองโดยอาจเก็บกดความรู้สึกและพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกแต่ก็จะระเบิดออกมาอย่างก้าวร้าวในที่สุด

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการแสดงออกพฤติกรรมความก้าวร้าว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นคุกคาม 2) ขั้นประหม่นอันตราย 3) ขั้นประหม่นพละกำลัง และ 4) ขั้นแสดงความโกรธซึ่งในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้วอาจแสดงออกด้วยความก้าวร้าว โดยถ้าหากว่าบุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูด เพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ปล่อยให้ระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาตลอดกระบวนการ โดยมีการประสานงานหรือรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือ 5 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือ การคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรมีเกี่ยวกับนักเรียนมี 5 ด้านใหญ่ ๆ คือ 1) ด้านความสามารถในการเรียน และความสามารถอื่น ๆ 2) ด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และพฤติกรรม 3) ด้านครอบครัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน 4) ด้านสารเสพติด 5) ด้านความปลอดภัย โดยครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่สามารถรวบรวมข้อมูลของนักเรียนได้ครบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการทำระเบียบแบบประหม่นพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) แบบประหม่น EQ (ความฉลาดทางอารมณ์) แบบประหม่น MQ (คุณธรรมและจริยธรรม) วิธีการ และเครื่องมืออื่น ๆ

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ได้กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

4. ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ต่อไป วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหามีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ

4.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น การให้การปรึกษากับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้องโดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านจิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญ ๆ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก แนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้การช่วยเหลือ มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง โดยมีแนวดำเนินการ ได้แก่ การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้กิจกรรมในห้องเรียน การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน การใช้กิจกรรมชมเสริม การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหาโดยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ย่ำแย่เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งนั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

5.1 การส่งต่อภายใน โดยครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรืองาน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

5.2 การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกิดความสามารถของโรงเรียน โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือในการนำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนประกอบด้วย 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยมีวิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ 4) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหโดยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

3. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน

การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายด้วยกันทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนซึ่งครูที่ปรึกษาควรปฏิบัติ คือ

1) ด้านความสามารถในการเรียน และความสามารถอื่น ๆ ครูที่ปรึกษาควรทำระเบียบสะสมผลงานนักเรียนและทักษะความสามารถของนักเรียนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากในเวลาเรียน เช่น ทักษะความสามารถทางด้านกีฬา ดนตรี งานอดิเรก กิจกรรมเสริมที่นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น เป็นต้น โดยแยกเป็นรายบุคคลชัดเจน 2) ด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และพฤติกรรม ครูที่ปรึกษาควรทำแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) แบบประเมิน EQ (ความฉลาดทางอารมณ์) แบบประเมิน MQ (คุณธรรมและจริยธรรม) และเก็บสะสมข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการจัดกิจกรรมต่อ ๆ ไปให้เหมาะสมกับตัวนักเรียน 3) ด้านครอบครัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน พูดคุย ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียน 4) ด้านสารเสพติด ครูที่ปรึกษาควรมีการสุ่มตรวจหาสารเสพติดกับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนกลุ่มเสี่ยง หรือครอบครัวนักเรียนมีญาติพี่น้องที่ติดสารเสพติด เพื่อจะได้ทราบปัญหาหาสารเสพติดกับนักเรียนได้รวดเร็วก่อนที่นักเรียนจะใช้สารเสพติดไปมากขึ้น 5) ด้านความปลอดภัย ครูที่ปรึกษาควรมีการศึกษาข้อมูลของนักเรียนในการเดินทางจากบ้านมายังโรงเรียนใช้เส้นทางใดในการเดินทางเป็นประจำ เดินทางด้วยยานพาหนะประเภทไหน หากเกิดเหตุฉุกเฉินจะสามารถให้การช่วยเหลือได้รวดเร็วมากขึ้น เมื่อครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จนครบถ้วนแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็น

ข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือ การคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์ การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหามาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไข ปัญหาตามแต่กรณี เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน ปัญหาการติดเกมออนไลน์ ปัญหาการโดดเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อดำเนินการจัดกลุ่มนักเรียนเรียบร้อยแล้วครูที่ปรึกษา จึงส่งเรื่องรายงานแก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่พบ และจัดหากิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ร้านค้า ชุมชนใกล้เคียง และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการช่วยเหลือนักเรียนเป็นลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่ โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรม โฮมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดกิจกรรม เยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดกิจกรรมชุมชนปลอดภัยห่างไกลยาเสพติด ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำกับผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลนักเรียนในขณะที่ อยู่ที่บ้านอย่างถูกวิธี

ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามี หลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลาย ปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้องโดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านจิตวิทยาวัยรุ่น

2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญ ๆ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก แนวทางการแก้ไขปัญหา ของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น ซึ่ง (โสธิตา ผุฏฐธรรม และดุสิตา ดิบุกคำ, 2562) ได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาคำว่า 3R ดังนี้

1) พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษ หากพ่อแม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ลูกก็จะซึมซับสิ่งเหล่านั้นด้วย เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องการควบคุมอารมณ์และการจัดการความโกรธ สอนให้ลูกแสดง อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งที่ดีและไม่ดีอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้ลูกพูดคุยถึงปัญหาที่มี และสอนทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้รางวัลเมื่อลูกแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่ก้าวร้าว โดยการแสดงความชื่นชมและ ภาคภูมิใจ กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน ว่าพฤติกรรมใดพึงประสงค์ พฤติกรรมใดไม่พึงประสงค์ และติดตามพัฒนาการ โดยใช้การเสริมแรงทางบวกร่วมด้วย เช่น ให้รางวัลพิเศษ หรือพาไปทำกิจกรรมที่ชอบ

เอาใจใส่และให้ความรักความเข้าใจ เลี้ยงดูลูกแบบให้การสนับสนุนและให้ความอบอุ่น หลีกเลี่ยงรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเผด็จการ ควบคุม เอาใจ หรือทอดทิ้ง สอนให้ลูกฝึกมองจากมุมมองของผู้อื่นหรือมุมมองที่ต่างออกไป เพราะเด็กที่ก้าวร้าวมักตีความเจตนาหรือพฤติกรรมของผู้อื่นผิดไป และมักตอบสนองอย่างก้าวร้าวลดความตึงเครียดและความวิตกกังวล ที่อาจทำให้เด็กเครียด ซึ่งทำให้ทักษะในการแก้ปัญหาของเด็กด้อยลง ใช้วิธีแยกเด็กไปอยู่ที่มุมห้องชั่วคราวหรือ time out เมื่อเกิดการระเบิดอารมณ์หรือแสดงอารมณ์รุนแรง เพื่อให้ทั้งเด็กและพ่อแม่ได้สงบสติก่อนพูดคุยกันด้วยเหตุผล บอกเตือนล่วงหน้าก่อนหมดเวลาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมบางอย่าง เพราะการสั่งให้หยุดในทันทีจะทำให้เด็กฉุนเฉียว สังเกตว่าสิ่งที่เด็กเล่นหรือทำอยู่ เป็นสิ่งที่เด็กสนใจหรือไม่ ของเล่นหรือกิจกรรมที่น่าเบื่อหรือยุ่งยากเกินไปอาจทำให้เด็กหมดความอดทนและอารมณ์เสีย พ่อแม่ควรเปลี่ยนให้ลองสิ่งใหม่ ๆ แทน ควบคุมการรับชมรายการโทรทัศน์ และการเล่นเกมให้เหมาะสม หลีกเลี่ยงเนื้อหาที่มีความรุนแรง และคอยให้คำแนะนำ

2) ครูผู้สอน ควรทำความเข้าใจว่าเด็กอาจไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกของตนเองได้ตลอดเวลา ระบุและลดสาเหตุของความเครียดที่นำไปสู่การแสดงความก้าวร้าว สอนให้เด็กรู้จักและจัดการความรู้สึกและการกระทำที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ส่งผลร้ายต่อตนเองและผู้อื่น วางแผนล่วงหน้าว่าจะป้องกันและรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเด็กแสดงความก้าวร้าวในสถานการณ์ต่าง ๆ ในฐานะผู้ใหญ่ ควรเข้าใจและควบคุมสิ่งที่กระทบกระเทือนอารมณ์ของตนเองได้ วางตัวเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นผู้นำ นำเคารพที่สามารถจัดการกับเด็กที่มีปัญหาได้ วางแผนล่วงหน้ากับผู้ปกครอง และ/หรือครูใหญ่ เพื่อกำหนดวิธีการและขอบเขตในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

นอกจากนี้ (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร และพรรณระพี สุทธิวรรณ, 2562) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาปัญหาพฤติกรรม ใช้วิธีการปรับพฤติกรรมโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม การวางแผนปรับพฤติกรรมโดยใช้หลักการเสริมแรง และการลงโทษอย่างเหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อให้พฤติกรรมพึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะของการปรับพฤติกรรม โดยมุ่งที่พฤติกรรมโดยตรงที่สังเกตได้ วัดได้ตรงกัน (พฤติกรรมหมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออกตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ นับได้และวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นเป็นภายในหรือภายนอกก็ตาม) เช่น การร้องไห้ การเดิน การคิด การเดินของชีพจร การอ่านหนังสือ เป็นต้น ไม่ใช่คำที่เป็นการตีตรา เช่น ก้าวร้าว โง่ เกเร ชี้เกียจ เก่ง เพราะคำเหล่านี้มีความหมายกว้างการรวมพฤติกรรมหลาย ๆ ลักษณะเข้าด้วยกัน ทำให้ยากแก่การจัดโปรแกรมปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ และยังทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความอับอายได้ เช่น ตีตราเด็กกว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว จะเน้นที่สภาพและเวลาในปัจจุบันเท่านั้น เพราะเงื่อนไขสิ่งเร้า และผลกรรมในสภาพปัจจุบันเป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมที่เรียนรู้ในอดีตนั้น จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือลดลงสามารถปรับสิ่งเร้าและผลกรรมให้เหมาะสมเพื่อจะให้พฤติกรรมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามเป้าหมายที่ต้องการ สามารถใช้ได้เหมาะสมตามลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล เพราะบุคคลที่และบุคคลนั้นมีความแตกต่างกัน การลงโทษอาจใช้ได้ผลกับคน ๆ หนึ่ง แต่อาจใช้ไม่ได้กับอีกกลุ่มหนึ่งการปรับพฤติกรรมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การปรับพฤติกรรมจะ

เน้นวิธีการทางบวกมากกว่าใช้วิธีการลงโทษในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล เพราะวิธีการทางบวกมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าการใช้วิธีการลงโทษ การลงโทษใช้เพื่อระงับพฤติกรรมหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ชั่วคราวหนึ่งเพื่อจะได้มีเวลาพอที่จะเสริมพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ได้

2. หลักในการให้แรงเสริม ซึ่งให้แรงเสริมทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสถานการณ์ที่เหมาะสม และไม่ควรให้บ่อยเกินไป ควรให้แรงเสริมที่เป็นความต้องการที่นักเรียนพอใจ และควรให้แรงเสริมมากกว่า 1 อย่างในบางโอกาส เช่น ให้คำชมเชยกับการให้รางวัล ไม่ควรให้อย่างเดียว ๆ ควรเปลี่ยนแรงเสริมไปเรื่อย ๆ ถ้าเป็นสิ่งของไม่ควรเป็นของมีค่ามากนัก แรงเสริมที่ให้อาจสอดคล้องกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเหมาะสมกับวัย บุคลิกภาพ เพราะแรงเสริมบางอย่าง อาจมีผลสำเร็จกับคนหนึ่งแต่อาจไม่เป็นผลกับอีกหลาย ๆ คน การให้แรงเสริมด้วยคำพูด ควรเป็นคำพูดที่ชัดเจนเข้าใจง่าย อาจใช้ท่าทีประกอบ ถ้าเป็นคำชมเชยไม่ควรยกยอ หรือพูดเลยจริง ควรพูดให้ชัดเจนว่า ทำไม่จึงชมเชย ทำไม่จึงได้รับรางวัล ไม่สนใจหรือไม่เอาใจใส่ต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมที่รุนแรง และทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ และควรเสริมแรงในทางบวกมากกว่าทางลบ เพราะได้ผลดีและคงทนกว่า วิธีการลงโทษควรเป็นวิธีการสุดท้ายเมื่อใช้แรงเสริมไม่ได้ผล และควรเป็นการลงโทษสถานเบาไม่รุนแรง พยายามให้แรงเสริมให้ทั่วทุกคน และสม่ำเสมอที่ไม่ขึ้นกับอารมณ์ของครู และครูไม่ควรเป็นผู้ให้แรงเสริมคนเดียว ควรเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนมีส่วนเป็นผู้ให้แรงเสริมบ้าง ควรจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน เช่น บรรยากาศ สถานที่ให้เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และหาโอกาสให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจภายในบ้าง เช่น การกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ต้องการความสำเร็จเกิดความพึงพอใจในการกระทำสิ่งที่ดี

3. เทคนิคการปรับพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ การให้แรงเสริมในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การรายงานประจำวัน ประจำสัปดาห์ รายงานผลการเรียน หรือพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และผู้ปกครองให้แรงเสริมต่อ การทำสัญญาระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับผู้ปกครองการลงโทษโดยวิธีการแยกตัว การเรียกแรงเสริมคืน การให้คำตำหนิ ตีเตือน การใช้แบบอย่างจากบุคคล หรือภาพยนตร์ การใช้เครื่องชี้แนะและคำแนะนำ เช่น เครื่องช่วยในการเรียนการสอน วิทยุ โทรทัศน์ บทเรียนแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ประกอบกับคำแนะนำของครู การควบคุมตนเอง โดยการตั้งจุดประสงค์และการใช้แรงเสริม การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การประเมินผลตนเอง การให้รางวัลตนเอง

การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยมีแนวดำเนินการ ได้แก่ การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้กิจกรรมในห้องเรียน การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหานักเรียนโดยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งนั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

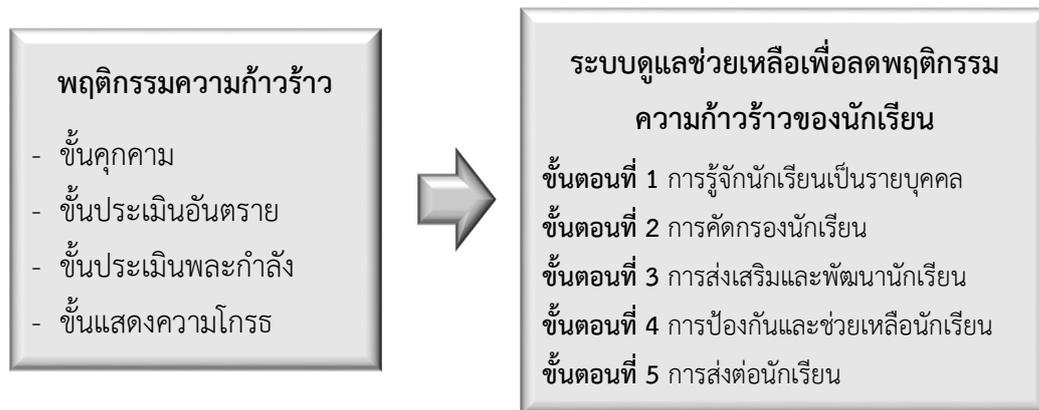
1. การส่งต่อภายใน โดยครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรืองานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

2. การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกิดความสามารถของโรงเรียน โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เพื่อการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายด้วยกันทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติโดยครูที่ปรึกษาควรทำระเบียนสะสมผลงานนักเรียน และทักษะความสามารถของนักเรียนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากในเวลาเรียน ทำแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) แบบประเมิน EQ (ความฉลาดทางอารมณ์) แบบประเมิน MQ (คุณธรรมและจริยธรรม) ควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน พูดคุยปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียน ควรมีการสุ่มตรวจหาสารเสพติดกับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนกลุ่มเสี่ยง หรือครอบครัวนักเรียนมีญาติพี่น้องที่ติดสารเสพติด เพื่อจะได้ทราบปัญหาหาสารเสพติดกับนักเรียนได้รวดเร็วก่อนที่นักเรียนจะใช้สารเสพติดไปมากขึ้น ควรมีการศึกษาข้อมูลของนักเรียนในการเดินทางจากบ้านมายังโรงเรียนใช้เส้นทางใดในการเดินทางเป็นประจำเดินทางด้วยยานพาหนะประเภทไหน หากเกิดเหตุฉุกเฉินจะสามารถให้การช่วยเหลือได้รวดเร็วมากขึ้น ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดกิจกรรมชุมชนปลอดภัยห่างไกลยาเสพติด ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำกับผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลนักเรียนในขณะที่อยู่บ้านอย่างถูกวิธี ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้น ทั้งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูผู้สอน การให้คำปรึกษาปัญหาพฤติกรรม ใช้วิธีการปรับพฤติกรรมโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม การวางแผนปรับพฤติกรรมโดยใช้หลักการเสริมแรง และการลงโทษอย่างเหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อให้พฤติกรรมพึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง การให้เทคนิคการปรับพฤติกรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือ

แก้ไขปัญหานักเรียน ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ และครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยวิธีต่าง ๆ แล้วแต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรืองานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน กรณีที่เกินความสามารถของโรงเรียน โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือต่อไป สรุปลงรูปความรู้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนเพื่อการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ธนัญญา อธิระกนิษฐ. (2555). *พฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน*. อุดรธานี: สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร และพรรณระพี สุทธิวรรณ. (2562). *การป้องกันและแก้ไขปัญหามติกรรมนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระสรวิชัย อภิพลโย และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2553). *การสร้างและพัฒนาารูปแบบการลดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา*. (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีร วงศ์อุปราช. (2555). ความซาชินจากการเผชิญความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในชุมชน องค์ประกอบทางปัญญา ทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 6(11), 14-36.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2551). *การศึกษาพฤติกรรมความก้าวร้าวในการขับขี่ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *เติมกำลังใจให้ครูสู่มืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร:
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

โสธิตา ผุฏฐธรรม และดุสิตา ดีบุกคำ. (2562). *ลูกก้าวร้าว (Aggressive Behavior)*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2562,
จาก <http://taamkru.com/th>.

หัสติน แก้ววิชิต. (2559). *พฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน. เอกสารประกอบการสอนวิชาพฤติกรรมมนุษย์
เพื่อการพัฒนาตน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Buss, A.H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York: John Wiley and Sons.